

AZ EVANGÉLIUM

Elmélkedések az Újszövetségről

Oroszra fordította és kommentálta: I.Mahanykova

<http://bdn-steiner.ru/modules/Books/files/Bok-Evangelie-ocherki-novogo-zaveta.pdf>

Bock, Emil: Das Evangelium: Betrachtungen zum Neuen Testament /

Emil Bock. [Die Hrsg. besorgte Gundhild Kačer-Bock]. –

Stuttgart : Urachhaus, 1984.

ISBN 3-87838-406-8

© 1984 Verlag Urachhaus Johannes M. Mayer GmbH, Stuttgart.

Magyarra fordítja oroszlól a 8. fejezettől: Rákos Éva (1-7. fejezetet Göröntsér Márton fordította)

8. FEJEZET – PÉTER ÉS JÁNOS

Az elszaladó ifjú a Gecsemáné-kertben.....	3
A „másik ifjú” az elfogáskor.....	7
János titka.....	10
Péter és János drámája.....	14
Péter és János az üres sírnál.....	16
Péter szövetségben Jánossal.....	18

8. fejezet – PÉTER ÉS JÁNOS

Az elszaladó ifjú a Gecsemáné-kertben*

* Vö. még „Márk Evangéliumának sajátossága”.

Márk Evangéliuma rögtön Jézus Gecsemáné-beli elfogását követően fukar eszközökkel egy igen jelentős jelenetet ábrázol. Az a benyomásunk támad, hogy élesen kiemelkedik az itt ábrázolt összes esemény háttéréből, és ráadásul annál inkább különösnek tűnik, minél inkább dramatikus a maga szűkszavúságában az adott epizód: az Evangéliumot egy éles villámhoz hasonlóan szeli keresztül. „Egy ifjú pedig követé őt, akinek testét csak egy gyolcs ing takarta; és megfogák őt az ifjak. De ő ott hagyva az ingét, meztelenül elszalada tőlük” (Mk 14,51-52).

Mit akart az Evangélium ezzel a képpel kifejezni? A vizsgálódásnak az a módszere, amelyik egészen eddig szinte abszolút uralkodó volt, és az evangéliumi elbeszélésekben a külső történelmi eseményeken kívül semmit sem vizsgált, lényegében képtelen ebben a jelenetben bármilyen értelmet találni. A kutatók mindenféle romantikus feltételezésekbe és hipotézisekbe merültek, ugyanakkor teljes tudatlanságban maradtak ezzel kapcsolatban, mint pl. Johannes Weiss:

„Csak Márknál találkozunk még az elszaladó ifjúról szóló különös közléssel. Az a benyomásunk támad, hogy ez egy betoldás, hiszen a Tizenkettekhez, úgy látszik, nem tartozott, hogy Krisztust »követé«, azt korábban kellett megemlíteni. Már régóta él az a feltételezés, hogy az evangélista nem emlékezett volna meg erről a jelentéktelen eseményről, ha nem fűződött volna az adott személyhez valamilyen különös érdeke, és sokan abból indulnak ki, hogy az ifjú maga az evangélista, aki a történetbe úgy fűzte bele magát, mint ahogy pl. »a festő felviszi névjegyét a képre a kép egy sötét sarkába«. Feltételezték még, hogy ez az ifjú azon ház gazdájának fia, melyben az utolsó vacsora zajlott, mégpedig János Márk, Mária fia (ApCsel 12,12), akinek a házában gyűltek össze általában a fiatal emberek Jézus halála után. Ugyanakkor ez a hipotézis annál inkább megkérdőjelezhető, mivel a Márk által adott szenvedéstörténet nem túl reményteli jeruzsálemi történéseket vetít előre. Azonkívül erősen kétséges, hogy ez a kis közlemény magától az Evangélium összeállítójától eredne... Az ifjú, aki nyilvánvalóan nem akar az Olajfák hegyén éjszakázni, hanem haza akar térni, mellesleg nem volt „meztelen”, ahogy a görög szót kezdetben értették, hanem egyszerűen otthoni öltözkében volt, vagyis ingszerű alsónemű (híton) volt rajta. Felsőruha (himation) helyett egy takaró vagy köpeny volt rajta, amely szabadon esett le róla, és azt valahogy az őrzők kezében is hagyta.”*

* „Die Schriften des Neuen Testamentes” Bd. I. Gottingen 1906/07, 3. Aufl., S. 208 f.

Ilyen vizsgálódási módszerrel valami magától értetődővé válik az a vélemény, hogy az Evangélium adott jelenetében egy külső anyagi folyamat került leírásra. Senkinek sem jut eszébe, hogy ezzel egy teljesen bizonyítatlan előfeltételezést szövünk bele az Evangéliumról való elképzelésünkbe. De ahogy elkezdjük kissé részletesebben magunk elé képzelni azokat a jeleneteket, melyekben csak külső vásznat látunk, megbotlunk a képtelenségen. Hogyan értsük azt, hogy az ifjú Krisztus elfogásának menetét egyetlen ingbe öltözve követte? És mit akart az evangélista kifejezni, hogy ennyire aláhúzta ezt a

részletet? Mivel az ilyen kérdésekre valójában semmilyen alkalmas választ nem lehet adni, az Evangélium szövegéhez képest teljesen önkényes az az állítás, hogy az ifjú egyáltalán nem volt felöltözve az általa eldobott gyolcsing alatt.

Gyakran elhangzott az a feltételezés, hogy Márk evangélista saját magát szeretne volna itt ábrázolni, és lehet, hogy ez teljesen valószínű azok számára, akik nem képesek a jelenetet másként, mint anyagi síkon értelmezni. Arról nem is beszélve, hogy egy ilyen feltételezés alapjául egy eléggé téves elképzelés szolgál, miszerint az evangélista az Evangélium „összeállítója”, sőt, az Evangélium egy sok bizonyítatlan feltételezésből álló konstrukció. Az Apostolok Cselekedeteiben szó van János Márkról, Pál első utazásának kísérőjéről (ApCsel 12,25), aki annak a Máriának a fia, akinek házában a börtönből kiszabadult Péter egy imádkozó közösséget talált (ApCsel 12,12). *Ha* ez a János Márk azonos a Márk evangélistával, továbbá *ha* János Márk anyja a tanítványok szélesebb köréhez tartozott még Krisztus halálát megelőzően, végül *ha* éppen ez a ház volt az, amelyben az eucharisztia megtörtént, és *ha* ennek megfelelően Mária, János Márk anyja már Nagycsütörtökön az Utolsó vacsora helyszínét (coenaculum¹²⁸) biztosító házban élt volna – *esetleg* csak akkor lenne valamiféle alapja ilyen jellegű regényes eseményeknek. Az ifjú, aki az anyja házában részt vesz az istenfélő emberek körének ünnepi lakomáján, titkon követi őket, amikor elhagyják a házat, együtt érkeznek velük a Gecsemáné-kertbe, akkor sem akarja elhagyni Krisztust, amikor elfogták, és végül az örök elkapják, de kisiklik a kezük közül, otthagya nekik az ingét, amely az egyedüli ruha volt rajta. De még ha jogos is lenne az események ilyen fantáziadús kifejtése, akkor is nyitva maradna az a kérdés, hogy az Evangélium miért tartotta szükségszerűnek, hogy egy „ilyen jelentéktelen eseményről megemlékezzen” (l. az idézetet Johannes Weiss-től).

Ellenben egy olyan vizsgálati módot használva kell az elszaladó ifjúról szóló jelenethez fordulnunk, amelyben *először* is valós érzékfeletti folyamatokat veszünk számításba, *másodszor* pedig használjuk a kompozíció titkának kulcsát, s ezzel nemcsak ez a jelenet fog teljesen új fényben megmutatkozni, hanem azt is lehetővé teszi, hogy megismerjük a Krisztus-lény és a tanítványok sorsának legmélyebb összefüggéseit és misztériumait.

A *valós szellemi folyamat* megértése ma még nem könnyű, mivel a materialista gondolkodási szokások egyelőre nagyon erősen szuggerálnak. Mégis, mindenütt, ahol ez a megértés hiányzik, az Evangéliumnak kell azt életre hívnia. Például hogyan lehet enélkül Krisztus Színeváltozását megérteni? Az Evangélium maga megnevezi a Háromságot, amelyet a tanítványoknak szemlélődésben át kell élni (Krisztus Mózes és Illés között): „És mikor a hegyről alájövének, megparancsolá nekik Jézus, mondván: Senkinek se mondjátok el ezt a *látványt* ...”(Mt 17,9). Aki csak ott képes történelmi valóságot elismerni, ahol külső, érzékekkel észlelhető folyamatokról van szó, teljesen következetes lesz, ha ezt mondja: „Ebben az esetben a Színeváltozás *csupán* a tanítványok látomása, amely habár nagyon szép és mély értelmű, ugyanakkor valójában semmilyen valós esemény nincs mögötte. Krisztus Színeváltozása *nem történt meg*, külső értelemben egyáltalán nem történelmi esemény”. És mégis, a Színeváltozás egy teljesen valós esemény, egy történet, valóban megtörtént – igaz, érzékfeletti területen, ahová az érzéki észlelés nem hatol be, hanem csak az a szemlélődés, melyet „a hegyen” érdemeltek ki a tanítványok.

Az elszaladó ifjúról szóló Gecsemáné-beli jelenetnek szintén az érzékfeletti van realitása. Magában az Evangéliumban ez nem mondatik ki. Az Evangélium egyszerűen folytatja az elbeszélését, s

¹²⁸ Ezzel a latin szóval jelöli a nyugati teológia azt a termet, amely az Utolsó vacsora színhelye volt. A klasszikus latinban cenaculum – étkező – szót írtak.

nem változtat a képszerúségen attól függően, hogy anyagi vagy érzékfeletti folyamatokról van szó. A szellemi világ tényeit is olyan képekben írja le, melyeket az érzéki világból vesz kölcsön, sőt éppen ezekben érhetők el azon szemlélődés számára, melyből az Evangéliumok keletkeztek. Ugyanakkor azokban a képekben, amelyeket kifejező eszközként használ az Evangélium, mindig felfedezhető ilyen vagy olyan kulcs, amellyel az anyagi és szellemi folyamatok megkülönböztethetők. Az ifjú csupán egy fehér gyolcsingbe öltözöttnek van ábrázolva. Nem a saját öltözékén belül van, hanem a saját burkán kívül.

A földi ember öltözéke lényegében a fizikai teste. Az élet- és erkölcsi szimbolikából azt látjuk: az ruha, melybe az ember öltözik, a testben való létezését erősíti. Reggel, amikor felébred, magára ölti testi burkát, és a nap folyamán ébrenlétének erősítésére ruha-burkot visel. Este elaludván, lelkével elhagyja a testi burkot, s ezt a ruha levétele szimbolizálja. Éjjel az ember csupán fehér lepelbe öltözik, és ez annak szimbolikus ábrázolása, hogy az anyagi testben, miután azt a lelki-szellemi elhagyta, az irányítást a felépítő erők egy tisztán éteri burka (az étertest) folytatja, amely az egyébként szétesésnek kitett anyagi testet élet- és növekedési folyamatokkal telíti. Ami alvásakor történik, az akkor is megtörténik, amikor az ember szellemi élmények következtében kiszakad a szellemi-lelki és az anyagi összekapcsolódásából. Az olyan átmeneteknél, mint az elalvás vagy más testtől való megszabadulás, a testi szem semmilyen lényegi változást nem tud meglátni, mivel az csak az anyagi test öltözékét képes észlelni. A szellemi szemlélésnél az ember az anyagi buroktól megszabadultat fehér ruhás ifjúként láthatja.

Megkérdezhetjük attól, akinek az elszaladó ifjúról szóló jelenetet nehéz az érzéki-anyagi elképzelésektől elkülöníteni: ugye nem tartod ebben az esetben érzéki-anyaginak azt az ifjút is, akiről a húsvéti jelenet tudósít? „Az asszonyok látának egy ifjút ülni jobb felől, fehér ruhába öltözve ... Az pedig monda nékik: A Názáreti Jézust keresitek ... föltámadott, nincsen itt” (Mk 16,5-6). Csak másfél fejezet választja el egymástól az elszaladó ifjúról és a sírboltban lévő ifjúról szóló epizódot. Az ifjú első alakja ugyanannyira kevésbé érzéki-anyagi dolog, mint a második. Az Evangélium olvasásában egy teljesen új korszak kezdődik majd, ha felébred ismét a képi érzék és az a képesség, hogy különböző evangéliumi szövegeket együttesen szemléljünk, akkor felismerjük, hogy Márk Evangéliumában az ifjak a 14. és a 16. fejezetekben egymással kapcsolatban vannak.

Kétségtelen, hogy napjainkban egy olyan állítás, hogy ebben vagy abban az evangéliumi jelenetben érzékfeletti folyamatról van szó – ez sokak számára egy elszigetelt feltételezés, amely egy „részletre” támaszkodik. Azzal kell kezdeni, hogy megtanuljuk felismerni az érzékfeletti a szellemnek megfelelő formákban, ráadásul nemcsak az Evangéliumban, hanem mindenütt.

Hálásak lehetünk Palesztina fizikai tájképéért, mint azért a színtérért, melyen Jézus élete folyt, és mindazért, ami ennek a vidéknek köszönhetően egyre szemléletesebbé válik, és részleteiben megnyílik a tekintetünk előtt. De még nagyobb hálával tartozunk az antropológiának, mivel feltárja számunkra az Evangéliumnak és Krisztus életének magasabb földrajzát. Az antropológia segítségével lehetővé válik, hogy meglássuk és megismerjük a magasabb szinteket, azt a magasabb síkot, amelyen az Evangélium (kiegészítésképpen a palesztin sziklás talaj tisztán anyagi szintjéhez) szintén játszódik.

Most ismét alkalmazzuk a kompozíciós kulcsot az „elszaladó ifjú” rejtélyes jelenetére. Ez esetben ezt a jelenetet mindenelekelt két másik mellé helyezzük, melyek az Evangéliumokban a Gecsemáné-jelenetet követik. Az egyik magában a Márk Evangéliumban van: ez a már említett „ifjú a sírboltban” jelenete a húsvéti híradás elején. A második pedig (első látásra nem annyira nyilvánvaló) rejtett

párhuzam, melyet János Evangéliumában közvetlenül a Gecsemáné-kerti eseményeket követő rész tartalmaz.

Az ifjakkal kapcsolatos két jelenet (Krisztus elfogásakor és a sírboltban) közötti alapvető kapcsolatot a „Húsvéti híradások a négy Evangéliumban” c. fejezetben fogjuk részleteiben megtárgyalni. Az angyaloknak az asszonyok számára való megjelenése húsvét reggelén a sírnál a négy Evangéliumban különböző módon van ábrázolva: Máté az „Úr angyaláról” beszél, Márk az „ifjúról”, Lukács „két férfiról fénylő ruhában”, János „két angyalról”. Hogy ezek a megjelölések minden alkalommal valami speciálisat rejtjenek, és ezért betű szerint kell értelmeznünk, nem utolsósorban abból látszik, hogy a két középső Evangélium a megjelölést következetesen használja néhány epizód folyamán. Lukácsnál (az Apostolok Cselekedeteiben) a „két fénylő ruhás férfi” Húsvét *után*, a Mennybemenetel jelenetében ismét megjelenik¹²⁹. Márk az ifjút egyszer még Húsvét *előtt* megnevezi, éppen abban a rejtélyes jelenetben, amely a Gecsemáné-kerti történetet követi.

Azokat a szellemi alakokat, akik az üres sírnál a nőknek megjelennek, tekinthetjük mint szellemszerű lényeket magának Krisztus lényének a hierarchikus környezetéből. Krisztus felsőbb isteni „Énjének” megtestesülésében az összes angyali hierarchia lényei részt vettek. Jézust emberként az Eben-Ézer¹³⁰ köhöz lehet hasonlítani: rajta látta az égi lajtorját mintegy látomásként az ószövetségi pátriárka, Jákob, melyen az isteni lények lépcsőzetesen helyezkedtek el, akik „wie Himmelskräfte auf- und niedersteigen und sich die goldnen Eimer reichen” (mint égi erők, föl és alá lebegnek, és egymásnak adják az aranyvedret)¹³¹. Ha volt egy olyan ember, aki Krisztoforusszá, Krisztus hordozójává vált, ekkor felette az egyszerű testi szem számára láthatatlanul létezhetett „Krisztus angyala”, „Krisztus arkangyala” (és így tovább az összes hierarchiából egészen a szeráfokig), olyan szolgáló szellemek, akik speciálisan Krisztushoz kapcsolódnak és övele voltak betöltekezve. Húsvét reggelén, amikor maga Krisztus az új szellemi-lelki feltámadási testében még nem mutatkozik meg az asszonyoknak, azok a hírt hozó angyali lényeket látják, akik ugyanakkor Krisztus lényével annyira speciális és szoros kapcsolatban állnak, hogy azt is mondhatjuk, hogy az ő részük vagy szegmensük. Úgyhogy ha erre az áttetsző angyali alakra tekintenek, akinek angyali kinézete van, végül is magát Krisztust tapasztalják.

Úgyhogy Krisztus elfogásakor a Gecsemáné-kertben az elszaladó ifjú alakjában egy olyan lény jelenik meg, aki Krisztus lényének szellemi hierarchikus környezetéhez tartozik. Közben részeseivé válunk annak, hogy az az isteni tartalom, amelyik 3 év folyamán (a Jordán-keresztelőtől kezdve) Jézus

¹²⁹ ApCsel 1,10

¹³⁰ Bock valószínűleg hibázott: az említett kő, amit Jákob a feje alá tett (1Móz 28,11-12), amikor az álmát látta az égi lajtorjáról és az Úrról, nincsen az Ószövetségben megnevezve. Eközben Eben-Ezer (szó szerint az „[isten] segítség köve”, zsinati fordításban Aven-Ezer)- annak a helységnek a neve, amelyiknél a filiszteusok szétverték a zsidókat és elvették a Szövetség Ládáját (Sám 4,1), aztán pedig annak a kőnek a neve, amit Sámuel állított (1Sám 7,12), a filiszteusok feletti győzelem emlékére.

¹³¹ Goethe: Faust. Első rész, „Éjszaka”. Az adott jelenetben Goethe egyrészt Jákobnak az ószövetségi létra-motívumában (1Móz 28,12), megjelenő kozmikus harmónia ábrázolására támaszkodik, másrészt a későbbi interpretációira is, melyek széleskörűen elterjedtek a mágikus-pánszofikus írásokban. Jákob létráját Goethe a földi tűzoltólétra egyfajta párhuzamának látja: a rajta álló emberek láncban adják át a vizes vödröket a tűz elfojtására. Az „arany vödröket” lehet fény- (vagy szélesebb értelemben energetikai) impulzusoknak értelmezni, melyek az égi világítótestektől és a szellemi lényektől származnak. Így Franciscus Mercurius van Helmont (1618-1699) a „Paradoxon érvelések vagy szokatlan vélemények a makrokozmoszról és a mikrokozmoszról” (Hamburg, 1691): „Ez az út ugyanaz, és nem is lehet másmilyen, mint az elképzelt Jákob-létra. Hiszen pont ugyanógy, min ezen a létrán emelkednek fel és szállnak alá az Isten angyalai, ugyanígy megszakitás nélkül az éteri levegőn keresztül, mintegy a fejtől a lábhoz, ereszkednek a világunkba az élethozó lényegi erők vagy az égi világítók szellemi teste. Aztán pedig, amikor megtették hatásukat, ismét felemelkednek, ismét egyesülnek a fejjel, és ennek az egyesülésnek köszönhetően egyre inkább emelkednek, tökéletesednek és magasztosulnak”.

emberi burkaiban testesült meg, elkezd azokból kiszakadni. Krisztus üldözőinek Krisztus elfogásával és keresztre feszítésével nincs módjuk az isteni tartalom felett hatalmat szerezni. Végül csak ennek burkai maradnak a kezükben. Krisztus egyik hierarchikus rétege ez az ifjú, aki elszaladván, az örök kezében az ing-leplet hagyja.

* 1. még a „Három év” c. könyvben a húsvéti eseményekről szóló fejezetet.

A „másik ifjú” az elfogáskor

Mindazt, amit eddig vizsgáltunk, nevezhetnénk annak az ifjúval történt Gecsemáné-kertbeli rejtélyes jelenet krisztológiai oldalának. De ha folytatjuk a kompozíció titkának követését, ha elmélyedünk a Gecsemáné-kert szinoptikus kutatásába, akkor csodálkozni fogunk, felfedezvén, hogy az elszaladó ifjú jelenetében megtalálható az apostoli oldal is, vagyis Krisztus lényének titkai mellett feltárja a tanítványok körének titkait is.

Egyáltalán nem igaz, hogy az adott epizódhoz nincsen párhuzam a többi Evangéliumban. Megszoktuk, hogy csak ott beszélünk párhuzamokról, ahol kettő vagy több Evangélium ugyanazt a történetet, vagy Krisztusnak ugyanazokat a szavait (sőt, ha lehet, még jelentős szó szerinti egybeesésekkel is) adja vissza. Gyakran azonban fontosabbak azok a rejtett párhuzamok, amikor két teljesen különböző elbeszélés végül ugyanannak a folyamatnak két oldalát ábrázolja.

Az elfogás jelenete után a Márk-evangélium ezt mondja: „Egy ifjú pedig követé őt...” (Mk 14,51), „Péter pedig távolról követé őt, be egészen a főpap udvaráig...” (Mk 14,54). Ekkor következik Péter megtagadása.

János Evangéliumában, éppen a megfelelő, az elfogást követő jelenetben ezt olvassuk: „Simon Péter pedig, és *egy másik tanítvány* követi vala Jézust. Ez a tanítvány pedig ismerős vala a főpappal, és beméne Jézussal együtt a főpap udvarába, Péter pedig kívül áll vala az ajtónál. Kiméne azért ama másik tanítvány, aki a főpappal ismerős vala, és szóla az ajtóőrzőnek, és bevivé Pétert” (Jn 18,15-16).

Ahogy Márknál, úgy Jánosnál is két alak van, aki követi az örök útját. Az egyik: Péter. A másik pedig név nélkül szerepel mindkét Evangéliumban, és annyira különbözőképpen van megrajzolva, hogy kívülről nézve sehogyan sem sikerül kapcsolatot találni köztük. Magától értetődik, hogy egyszerű azonossá tételüknek még a lehetőségét sem engedi a szinoptikus vizsgálat, mely megszabadulni kívánna a materialista egyoldalúságtól. A legmagasabb körütekintést kell megnyilvánítanunk, ha az Evangélium meghatározott jeleneteiben valós érzékfeletti folyamatokat akarunk megtapasztalni. Ugyanakkor a János-evangélium keretein belül magától értetődően kívánczik, hogy felismerjük ebben a „másik tanítványban” azt a tanítványt, aki a János-evangélium egész folyamában egyszer sincs nevén nevezve, hanem mindig csak így van említve: „a tanítvány, akit Jézus szeretett”. *Jánosról* van szó.

Először csak valami célzásról beszélhetünk, ami egy előérzethez és egy kérdéshez vezet: mit nyújt mégis a két Evangélium szinoptikus vizsgálata? Például az elszaladó ifjú képében nem-e János lényének titka rajzolódik ki? A Gecsemáné-kertből a főpap palotájába vezető úton – titkos és burkolt módon – vajon nem *Péter és János* szétszakíthatatlan kapcsolata mutatkozik-e meg, ahhoz hasonlóan, ahogy az

korábban már tisztább és láthatóbb formában adott jelet? (Abban az epizódban, amikor Jézus a Jeruzsálembe való bevonulás előtt előreküldi Pétert és Jánost, hogy vezessék elő a szamarakat, és készítsék elő a páska-vacsora helyiségét.)

Egy látszólag érthetetlen körülmény akadályozza, hogy kapcsolatot állapítsunk meg az „elszaladó ifjú” és a „másik tanítvány” között, aki elérte, hogy Pétert beengedjék a főpap palotájába. Mégpedig ez: hogyan lehet, hogy János tanítvány egyik oldalról csak ingbe öltözve és elszaladóként, másik oldalról pedig a főpap befolyásos ismerőseként és az egész dolog résztvevőjeként van ábrázolva?

Ugyanakkor az, ami külsőleg elképzelhetetlen, a belső nyilvánvalóság előtt fokozatosan meghátrál, csak rá kell jönni az Evangéliumban ábrázolt események különbségére, amelyek közül némelyeket csak valós érzékfeletti folyamatokként képzelhetünk el, mások pedig külső történelmi valósággal is rendelkeznek. Ha Márk Evangéliumában az elszaladó ifjú epizódjában kétségtelenül egy érzékfeletti jelenségről van szó, egyáltalán nem valószínűtlen a kérdés arról sem, hogy milyen lényegi kapcsolat áll fenn a többi (Péter körülötte) alak között, akiket Márk és János kiemel az elfogott Krisztus követői közül.

Képzeljük el egy pillanatra, hogy az az ember, aki Péter mellett a többiekkel együtt Kajafás udvarához ment (János Evangéliumának megfelelően), és ott biztosítani tudta Péter bejutását, valóban ugyanaz a tanítvány, mint akit Krisztus szeretett. Ezt a tanítványt, Jánost, titkok sokasága övezi. Semmiképpen sem zárható ki, hogy az elszaladó ifjú alakjában megjelenő szellemi lénynek éppen az ő szellemi lényegével van kapcsolata (ahhoz hasonlóan, ahogy korábban törekedtünk elképzelni, hogy ez a lény Krisztus lényével áll kapcsolatban). Lehet, hogy itt egy olyan érzékfeletti, hierarchikus lényekkel alátámasztott folyamatot érintünk, amely az Utolsó Vacsora után az Úr és aközött a személy között zajlott, akit Ő szeretett? A tanítvány, akit Jézus szeretett, Lázárként már átment a halálon és a Feltámadáson. Nem kell-e a Krisztust szolgáló hierarchikus lényeknek elsősorban ott részt venni és hatni, ahol a Lázár felébredésétől a Krisztus Feltámadásához vezető átmenet játszódik?

Ha az, aki bevitte magával Pétert Kajafás palotájába, továbbá szemtanúja volt mindannak, ami történt, valóban Lázár-János volt, akkor ez egyszerűen szólva egy egészen hősiecs tettet jelentene. Hiszen János Evangéliumában világosan le van írva, hogy a főpapok égtek a vágtyól, hogy megöljék Lázárt¹³², akit a sírból életre hívtak. De lehetséges-e, hogy Lázár-János a többi tanítványhoz hasonlóan elfusson, amikor a veszély annyira közeledett. Nem kellett volna-e az Úr közelében maradnia a veszély pillanatában, még ha az összes többi tanítvány meg is tagadta Jézust? És egyáltalán, félhetett-e a haláltól azt követően, hogy Krisztus hatalmasságának köszönhetően legyőzte azt?

A Betánia előtti jelenet után, amikor Krisztus a sziklába vájt sír előtt szólt: „Lázár, jöjj ki!”, a tanítvány, akit Jézus szeretett, másmilyenné vált. Lázár valójában csak most vált Jánossá. Ez az átváltozás (színeváltozás) elsősorban arra vonatkozott, hogy az ő emberi „Énje” behatolt a szellemi lények hierarchikus elemébe, vagyis abba, ami őt érzékfeletti-személyiségfeletti szinten körülveszi. És Lázár-Jánosnak mindenekelőtt egy új viszonyt kellett kiépítenie az angyali világokhoz azon a gecsemáni éjszakán, melyet az örök megjelenése élesen szétvágott. Nem véletlenül volt ő annak a háromnak az egyike, akik részt tudtak venni a gecsemáni eseményekben egészen azok legmélyebb titkáig.

A Gecsemáné-kertben nemcsak Krisztus élt át saját tudatával egy kegyetlen harcot, hanem a tanítványok is. Krisztus ebben a harcban legyőzi a krízist, a tanítványokat azonban, ahogy az Evangélium

¹³² Jn 12,10

mondja, alva találja. „A szellem kész, de a test erőtlén”. Az álom, melybe belemerülnek, egyáltalán nem egy szokásos álom. A testi edényeik nem képesek többé megtartani a szellemi átéléseik túlsordulását. A szellemi-lelki szétszakítja a testivel való kapcsolatát. Az „álom” – a tudatnak egy másik állapota. Azt feltételezni, hogy mind a hárman – Péter, Jákob és János – ugyanolyan „gecsemáni álomba” merültek, az Evangéliumok értésének egy szokásos felületes módja. Egyáltalán nem, ez az „álom” mindannyiuk számára valami egészen mást, egy teljesen más tudatállapotot jelentett.

A legjelentősebb feszültség mindenekelőtt Péter és János gecsemáni tudata között van. Lázár-János valami olyat élt át, ami gyökeres módon megváltoztatta tudatának szerkezetét. Egyszer már annyira alaposan elhagyta a földi testi burkát, amennyire ez csak lehetséges a Földön. Három és fél nap folyamán, amíg teste a koporsóban nyugodott, lelki-szellemi princípiuma teljes egészében a szellemi világban tartózkodott; a tudata *itt* kihúnyva *ott* felébredt. Ahhoz a lelki tartalomhoz, melyet a földi élet adott neki, egy még hatalmasabb lelki tartalom adódott hozzá, melyet a sírból hozott fel. Ettől kezdve ő rögtön két világban van otthon. Ha a lelki-szellemi része kilép a földi burkokból, nem sötétben tévelyeg, hanem saját hazájának fényében él. Még az is lehet, hogy lelkének elegendő egy könnyű löket, hogy elhagyja a testi edényt, mivel a földi világban csak fokozatosan tud ismét megszokni.

A Gecsemáné-kertben Péter is, János is megtapasztalja a szellemi-lelki princípium kilépését az anyagi testből. Ugyanakkor Péter lelke egy tudattalan ködbe veszik, miközben János lelke világos szellemi tudatba lép. Péternél a földi test az ő tompa tudatával marad, egy holdkóros tudatához hasonlóan. Szellemi-lelki lénye mélyre került. János szellemi-lelki princípiuma a szellemi tudatával marad. A földi teste egy időre teljesen jelentéktelenné válik.

Mindketten követik az örök tevékenységét. Eközben *Péter a szellemével* nincs jelen, csak a szellem által elhagyott testével; *János* pedig testileg hiányzik, mivel egy olyan szellem, amely elhagyta a testet. Péter kiejti a megtagadás tragikus, de igaz szavát: „Nem vagyok”. János belső állapota, elsőre bármilyen paradoxonnak is tűnik, csak az elszaladó ifjúról szóló epizódnak köszönhetően válik érthetővé, aki csak egy fehér ingbe van öltözve, s akit az örök durva testi kezükkel nem tudnak elfogni.

Bármely szó túl durva, és nem képes ábrázolni azokat a titokzatos tárgyakat, melyekről most szó van. És mégis, amennyire csak lehet, törekednünk kell erre. Szükséges, hogy kijárjuk az utat az Evangélium kinyilatkoztatásokkal teli *alakjaihoz*. Három tanítvány – Júdás, Péter és János – követi az elfogás utáni eseményeket. Mindegyikük tudata kiemelkedik a szokásos keréknymóból: Júdást démonok szállták meg, Péter pedig kábult holdkóros állapotban van. Ezzel adott három határeset, az összes többi tanítvány tudata ezek között helyezkedik el. Az összes tanítvány, ahogy az Evangélium mondja, „elfutott”. Ez a kifejezés a szokásos éber tudat eltűnését jelenti, a szellemi-lelki princípiumnak a testi struktúrával való szokásos kapcsolat megszakadását. Krisztus szava: „Ezen az éjszakán mindnyájan elvesztitek miattam a fejetekeket” (Károli: „Mindnyájan ezen az éjszakán megbotránkoztok én bennem”), beteljesül. A fejvesztés szó az Evangéliumban egyfajta szellemi felháborodást, egy sokk átélését jelenti, melynek következtében a lélek kibillen a szokott állapotából. A Golgotai Misztérium bekövetkezése nagyon erősen magával ragadta és megrendítette a tanítványokat: lelkük a szellemi megtapasztalás minden irányába szétszóródik. Júdás lelki tartalma már nem emberi: „Énjének” helyére démon lépett. Péter lelki tartalma mindössze emberi marad, „Énjének” helyén sötét és tompa pusztaság tátong. János lelki tartalma inkább nem emberi, az „Énjében” isteni lények kezdik megjeleníteni magukat.

Elhagyván a Gecsemáné-kertet, Krisztus három tanítványa, akik a tanítványai összességét képviselik, általános emberi alakokat jelenítenek meg. Rajtuk keresztül látjuk, hogy milyen lehetőségek vannak arra, hogy Krisztus megtapasztalásán keresztül a szellemi világba lépjünk. Ez nem hagy többé választást a tisztán földi és az érzékfeletti tudat között. Csak abból lehet választani, hogy Júdás, Péter vagy János módján lépünk szellemi területre.

Az Evangéliumok még képesek arról tanúskodni, hogy a Gecsemánében megjelent egy angyal, Jézust erősíteni¹³³, akire a legkegyetlenebb halálos próbatétel várt. Az angyal alakja megragyogtatja számunkra a teljes hierarchikus szférát, amely később, az elfogás során az „elszaladó ifjában”, húsvét reggel pedig a sírnál ülő ifjában mutatkozik meg.

Vajon az angyal, amelyik Krisztus halálos harcában segítségül jött, egyszerűen „Krisztus angyala” volt, aki így vagy úgy mindig a szolgálatában állt? A Gecsemáné-beli küzdelem nem magának Krisztusnak a lényében gyökerezik. Ott nincs semmiféle gyengeség, ami egy ilyen harcot szükségessé tenne. A harc az emberiség érdekében folyik. Könnyű lett volna akkor csak úgy meghalni. Ugyanakkor a golgotai halálnak a megtestesülés befejezésének is kellett lennie, a földi testbe öltözöttség síkján egy teljes „belehalásnak”. De a Gecsemáné-kertben idő előtti vég veszélye fenyeget. Az emberiség érdekében ki kell tartani és a poharat teljesen, a legkeserűbb cseppig kiinni. Az emberiség három (mély értelemmel teli szám) képviselője, akik azzal lettek kitüntetve, hogy befogadták őket a Gecsemáné terének szentek szentjébe, tudja-e igazolni a hatalmas áldozatokat, melyeket az egész emberiség érdekében gondoltak ki? Nyújtanak-e segítséget Krisztus „Énjének” a céljai elérése érdekében, vagy a csődjüket demonstrálják? E között a három között keresendő az, aki segít Krisztusnak kikerülni az idő előtti halál csapdáját. A maga módján ő is megtapasztalja a gecsemáni alvást. Ugyanakkor éppen ezen keresztül valósul meg az emberi „Én” angyali szintre való felemelkedése, aminek következtében az angyal képes lesz Krisztust a halálküszölmében megerősíteni. Hogy az angyal képes beavatkozni, az annak a fénynek a következménye, amelyik Lázár-János számára betölti a gecsemáni alvás szféráját. A három tanítvány egyike tudatának megemelkedésével kapcsolatos, hogy Krisztus harcoló „Énjének” segítségére küldetik egy angyal. János Krisztusnak egy erősítő szellemet küld, mivel ő maga angyali szintre emelkedett.

János titka

Most a János-evangélium egyik legalapvetőbb rejtélyét érintjük. Követni fogjuk annak a föld alatti, ugyanakkor fontos áramlatnak a medrét, amely a tanítványok sorsának, és mindenekelőtt János sorsának alakulására veti hullámaint.

Keresztelő János földi sorsát hatalmas és izzó légzés, beteljesült tragikum hatotta át. És mégis, mintha ez előjáték lett volna Keresztelőnek ahhoz a sorsához és tetteihez, melyek túllépnek a halál által jelzett határon, és az érzékfelettibe terjednek ki. A megvendéglés csodáinak tárgyalásakor már kiléptünk ennek az anyagi világ felszíne felett folytatódó áramlatnak a partjára.

Keresztelő János ember volt, de mégis több egy embernél. „Azok között, akik asszonytól születtek, egy sincs nagyobb próféta Keresztelő Jánosnál; de aki kisebb az Isten országában, nagyobb ő nála”¹³⁴.

¹³³ Lk 22,43

¹³⁴ Lk 7,28

Szellemi lény nagyobb minden embernél, ugyanakkor nagyságának mértéke nem terjed túl azokon a lényeken, akik az égi birodalom legalsó hierarchikus lépcsőfokát alkotják, vagyis az angyalokon. Az ember és az angyal között áll. S az ő szellemi lénye mégis annyira lenyűgözően felülmúl minden emberi mértéket, hogy maga az Evangélium Malakiás próféta szavait alkalmazza rá: „Ímé, elküldöm én az én *angyalomat*, és megtisztítja előttem az utat”¹³⁵.

Emberi testbe testesült egy angyalokhoz közel álló lény, aki messze kilép az emberi testiség szűk kereteiből. Keresztelő Jánost gyakran szárnyas lényként ábrázolják a keleti templomok oltárain¹³⁶. Ami testben él, az *nem az egész* János. A feje felett angyalok szárnyainak suhogása hallatszik, de ezek nem egy másik, idegen lényhez tartoznak, hanem ő magához.

Ez az angyalhoz hasonló magasztos lény az izraeli nép körében már hatott egy emberi-emberfeletti alakban, mint az eljövendő előkészítője. Ez Illés volt. Az Ószövetségben Illés volt „az angyalom, aki megtisztítja én előttem az utat”. Az „én angyalom” vagy az „Én angyala”, „Jahve angyala” héberül így hangzik: Malakiás¹³⁷. Malakiás könyve, amely az Ószövetség utolsó könyve, egy olyan jóslatot tartalmaz, amely rámutat az Illéstől Keresztelő Jánoshoz vezető útra: „Ímé, én elküldöm az én angyalomat („Én”-angyal, Jahve-angyal), és megtisztítja én előttem az utat”. Malakiás neve alatt tehát maga Illés mutatkozik meg, az az angyali-emberi lény, aki Keresztelő Jánosban jelent meg ismét¹³⁸. A Szentírásban erről az angyali lényről sokkal több szó esik, mint ezt általában gondolják. Illés neve, ugyanúgy, mint Malakiásé, tartalmazza ennek a lénynek a rejtélyét. Illés azt jelenti, hogy „El Jahve”, „Jahve Isten”, „Jahve angyala”, az „Úr angyala”. Mindenütt, ahol az „Úr angyalát” említik, erre a kettős Illés-János lényre utalnak.

Próbáljuk meg ezt az Illés-János lényt már azután az epizód után követni, amikor Heródiás tálcán tartotta a véres fejét. Jánosnak attól a szent jelenettől kezdve, amikor Jézust megkeresztelve felismerte Krisztust, az egész lelkét a Krisztushoz való hűség töltötte be. A börtön falai kínzó elszigeteltséget idéztek elő benne, útjába álltak János vágyának, hogy teljesen átadja magát Krisztusnak, és bizonytalanságot vetettek el benne. A hóhér kardjának ugyanakkor el kellett minden akadályt hárítania, ahogy a János-angyal kiterjesztette a szárnyait. Vajon vihették-e azok őt máshová, mint annak a körnek a közelébe, ahol Krisztus és a körülötte lévők gyülekeztek? Ha János lelke kizárólag emberi lett volna, most, a földi halál után, mintegy megadta volna magát a saját megvilágosodási sorsának; így viszont most már szabaddá vált a Krisztussal való együttes munkálkodásra. A Tizenkettek ör-szellemeként és segítő szellemeként hat. Illés-János Krisztus körének őrangyalává válik; azután, hogy elhagyta Keresztelő János testét, Krisztus formálódó közössége vált az ő testévé, és ennek a testnek a segítségével tud részt venni földi sorsokban.

¹³⁵ 1. Mal 3,1; Mt 11,10; Mk 1,2; Lk 7,27.

¹³⁶ 1. pl: Natalja Barszkaja: A régi orosz festészet szüzséi és képei. M., 1993, 158. o. („Keresztelő János – a pusztaság angyala”). Kevésbé hozzáférhető kiadásokból: Lexikon der christlichen Ikonographie. Rom-Freiburg-Basel-Wien, [1974,] Bd. 7, Sp. 167 (XVI. sz. bizánci ikon az athéni Bizánci Múzeumból), 174 (XVII-XVIII. sz. orosz ikon a Tretyakov Galériából). Itt is szerepel (Sp. 166), hogy Keresztelő János angyal alakú ábrázolása a XIII. századtól kezdve terjedt el a bizánci művészetben. Az ilyen típusú ábrázolás prototípusai közé tartozhatott már egy 400 körül készült elefántcsont miniatúra (Vollbach W. F. Elfenbeinarbeiten der Spätantike und des frühen Mittelalters. Mainz, 1952, 115.sz.). Nyugaton is találunk ilyen képeket, olyan területeken, ahol erős volt a bizánci művészet hatása (pl. a pármái székesegyház kriptájában, XV. század).

¹³⁷ מלאכי. Meg kell említeni, hogy Malakiás könyve a Vulgátában (vagyis a keresztény kánonban) és az Ószövetség vele kapcsolatos fordításaiban az utolsó. A zsidó bibliában a próféták közül az utolsó (utána verses könyvek következnek), a Septuaginta-ban a prófétai könyvek között van (Zahariás és Ézsaiás könyve között). Mindez az Ószövetség és az Újszövetség áthelyeződéséről és elválaszthatatlanságáról beszél a keresztény kanonizátorok gondolata alapján. Mellesleg a pravoszláv Biblia is a nyugati kánont követi a könyvek sorrendjével, és nem a görög Septuaginta-t.

¹³⁸ Mt 11,14; 17,12-13; Mk 9,13; Lk 1,17

Márk Evangéliuma feltárja Keresztelő Jánosnak az apostolok körével való rejtett, hatékony kapcsolatát, mivel éppen Márknak megfelelően, amikor a szétküldött apostolok tettei széleskörűen ismertté válnak, Heródes ezt mondja: „Keresztelő János támadt fel a halálból és azért működnek benne ez erők”. Néhányan ellenkeznek vele: „Illés ő”. Azok sem tévednek, akik így beszélnek. Általában is fel kell ismernünk, hogy az Evangéliumban az igazság gyakran az ellenfelek szájából hangzik el, vagy mint a teljesen kívülálló tömeg hangja. Heródes ugyanakkor a sajátjához ragaszkodik: „A kinek én fejét vétetem, az a János ez; ő támadt fel a halálból” (Mk 6,14-16).

János földi tragédiája egészen addig folytatódik, amíg Heródes fejét nem véteti. Ezután Illés-János drámája a Tizenkettek belső történeteként folytatódik. Az apostolok köre nagy változásokon megy keresztül. Minden változás János érzékfeletti drámájának új szakaszát jelenti. Az 5000-ek megvendégelése: ez első ilyen nagy szakasz. Akkor a tanítványok között a közösségalkotás csodája „az Úr angyalának” segítségével oly mértékig besűrűsödött, hogy a Tizenkettek az embereket olyan úrvacsorához tudták juttatni, hogy most már maguk alkottak közösséget.

Még két fontos szakaszt emelhetünk ki, mégpedig a Színeváltozást és Lázár feltámadását.

Raffaello Színeváltozást ábrázoló hatalmas képén, ami alkotó tevékenységének utolsó darabja, hitelesen adja át az Evangélium kompozíciós sajátosságát: a Színeváltozás jelenete a hegyen és a holdkóros fiú jelenete, melyek az Evangéliumban egymást követik, Raffaellónál megbonthatatlan egységet képez. *Három tanítvány* lehet a Krisztus-lény hatalmas Megnyilatkozásának szemtanúja, *kilenc* pedig zavarodottan áll az apa előtt, aki a fia meggyógyítására kéri őket: érzékelik, hogy elhagyta őket az az erő, amely még nem sokkal azelőtt áthatotta őket. Már nem képesek arra, amire még kevéssel azelőtt volt erejük. Hárman fent és kilencen lent: a tanítványok körében szétválás történik.

Illés azon szellemi lények egyik, akik megjelennek a hegyen a három tanítványnak. Az ő alakjában saját védőszellemüket és segítőjüket, az Úr angyalát érzékelik. A Színeváltozás élménye különös viszonyt alakít ki Illés-János és a három tanítvány: Péter, Jákob és János között. Valószínű, hogy a többi kilenc mintegy a szellemtől elhagyatottnak érezte magát. A segítő és erősítő angyali lény, aki korábban a Tizenkettek körét töltötte be, tovább szűkíti szféráját, és már nem a Tizenketteken nyugszik, hanem hármukon. (Tulajdonképpen a dolog ennél sokkal összetettebb; mivel most a jelenségnek csak egy oldalára fókuszálunk, nagyvonalú ecsetvonásokkal kell megrajzolnunk azt, ami a szellemi világnak egy finom színekkel áthatott eseménye.)

Aztán az a kör, amelyet a sashoz hasonló angyali lény leír, még szűkebbé válik. Minél kisebbek a körök, annál közelebb van a lény a Földhöz. A három közül az egyiket, János tanítványát, akit az Evangélium Lázárnak nevez, sírba helyezik. Az ő lelki és szellemi lénye eloldódik a földi testétől. Olyan területekre hatol, ahol jelenleg Keresztelő János uralkodik. Lehetséges-e ilyen esetben, hogy a két János lelki egyesülése és egymást való áthatása ne történjen meg? És amikor elhangzik Krisztus felhívása: „Lázár, jöjj ki!”, amikor János tanítvány „Énje” ismét birtokolja a testét, Illés-Sas mellettük áll. Lázár-János feje fölött köröznak Illés-János angyali szárnyai, betöltve annak lelkét. A feltámadott Lázár más emberré vált – először is, mivel mostantól kezdve otthon van a szellemi világban, másodszor pedig azért, mivel most kapcsolatban áll vele a másik János, aki korábban, amikor sas-körei szélesebbre és távolabbra íveltek, a Tizenkettek köréhez kapcsolódtak, aztán pedig – a három tanítványhoz. Illés-János angyalokkal rokon lénye a tizenkettőtől a háromhoz, most pedig már az egyhez ment át.

János tanítványt az Úr Angyala kíséri. Eljön a pillanat, amikor a Színeváltozás hegyén részt vevő három tanítványból a másik kettő is (mindenekelőtt Péter) „az összes jó szellemtől elhagyatottnak” kell magát éreznie: ez a Gecsemáné. A három tanítvány, ugyanazok, akik a Színeváltozás jelenetében elhagyták testüket, sem képesek azt a támasztékot nyújtani az Úrnak, amelyet az keres, nem tudják őt a Földhöz kapcsolni. A tizenkét tanítvány elégtelennek mutatkozik. De az, hogy sikerült a krízist elhárítani és győzni, magyarázható-e csupán a szellemi világ, a „tizenkét sereg angyallal”¹³⁹. csodás beavatkozásával? Semmilyen Isten sem tudna segíteni a teljesen elégtelen emberiségnek. Ugyanakkor a megváltás mégis bekövetkezik. János tanítvány is álomba merült, de más módon, mint Péter. János energikusan szellemi területre hatol, amelyben három és fél napig már tartózkodott, amikor a sírban volt. És emellett Illés-János-angyal, ez a Jánosnak köszönhető angyal a Föld közelében tud tartózkodni. Lukács Evangéliuma mondja: „És angyal jelenék meg néki mennyből, erősítvén őt” (Lk 22,43).

Most a Golgotán megtörtént egyik legmélyebb misztérium áll előttünk. Ez János misztériumával kapcsolatos. A tanítvány, akit az Úr szeretett, Krisztusnak titokban angyali szívességet nyújt.

Az elszaladó ifjúval kapcsolatos jelenetet tulajdonképpen csak a fentiek alapján lehet megérteni. János követi az örök tevékenységét, testtől megszabadult tudatállapotban van. Ugyanakkor rajta kívül, szorosan hozzákapcsolódva, még más is van ott, Krisztus angyala. Ez a lény van jelen kíséreként abban a félénk alakban is, akit az örök el akarnak kapni.

Így áll össze egy egésszé a krisztológiai és az apostoli oldal, melyeket az elszaladó ifjú rejtélyes jelenetéhez is alkalmazhatunk. Látható, hogy az a jó génuszhoz hasonlító lény, amely Krisztus lényének szoros alárendeltje, „Krisztus angyala”, kezdetben nem egyszerű összetevője volt Krisztus lényének hierarchikus aurájának. Ez a lény Krisztus emberi környezetében volt megtestesülve, mivel ahhoz kellett hozzájárulnia, hogy Krisztus tettei elsősorban magának az emberiségnek a javát szolgálják. Először ez a lény emberi alakban, Keresztelő Jánusként jelenik meg. Aztán, fokként feljebb lépve, János tanítványhoz emelkedik. Aztán amikor Lázár halálát és Feltámadását magának Krisztusnak a halála és Újjászületése (Werden) követi, ez a génuszszerű lény utat keres magának az emberi perifériáról magába a középpontba: a Gecsemáné-kertben elszaladó ifjú – a sírnál lévő ifjú.

Hogy amennyire csak lehetséges, elkerüljük a félreértéseket, húzzuk alá újra meg újra, hogy semmiféle elsiettetett azonossá tevésről sincsen szó. Már mondtuk, hogy semmiképpen sem szabad azonossá tenni azt a két alakot, akiről Márk és János beszél mint olyanokról, akik Péter mellett követték az elfogott Jézust (ez az elszaladó ifjú és a főpappal ismeretségben álló tanítvány). Nem szabad semmiképpen egyszerűsítően azonossá tenni az érzékfeletti lényeket sem: Illés-János szellemét, aki Lázár felett lebeg annak feltámadása után az angyallal, aki Krisztust erősíti a Gecsemáné-kertben, az elszaladó ifjúval és a sírboltban ülő ifjúval. Ezekben Krisztusnak alárendelt, különböző hierarchikus szintű lények vesznek részt, akik csak egymás számára láthatók. Nem, itt kizárólag arról van szó, hogy megpróbáljunk belepillantani Golgota misztériumának hierarchikus-emberi érzékfeletti környezetébe. És itt nemcsak azokkal a lényekkel és jelenségekkel találjuk szembe magunkat, melyek közvetlenül Krisztus alakját övezik, hanem elsősorban azokkal, melyek az szeretett tanítvánnyal való kapcsolatában játszanak szerepet.

Most csak utalunk arra, hogy Illés-János sorsának a tekintetek elől elzárt földalatti folyama egészen a golgotai keresztre feszítésig folytatja áramlását. A tanítványok, beleértve Pétert is, ennél a mindennél

¹³⁹ Mt 26,53

szentebb képnél hiányoznak. Egyedül János, akit az Úr szeretett, áll Máriával együtt a Kereszt alatt. Erről egyedül a János-evangélium beszél. De igaz-e az, hogy a többi Evangéliumban egyáltalán nincs ugyanerre utalás?

Máté és Márk azt mondja, hogy azután, hogy Krisztus felkiáltott: „Elói, Elói! Lamma Sabaktáni? ami megmagyarázva annyi, mint: Én Istenem, én Istenem! miért hagyál el engemet? Némelyek pedig meghallván ezt az ott állók közül, mondának: Ímé Illést hívja” (Mk 15,35). Ezek a hangok is, anélkül hogy tudatában lettek volna, igazat mondtak. Illés jelen van, mivel a Kereszt alatt áll János tanítvány. Ahhoz hasonlóan, ahogy jelen volt Keresztelő Jánoson keresztül, amikor Krisztus testet öltött a Jordán-keresztelőnél, most is jelen van János tanítványon keresztül, amikor Krisztus meghal a Golgotán.

Péter és János drámája

Az Evangéliumokat rejtett áramlatok és sorsok érzékfeletti feltárásának a tekintet elől elzárt hegyvonulatai járják át, melyeket sorsmítoszoknak vagy misztériumdrámáknak is nevezhetnénk. Az ezoterikus kereszténység tárul fel bennük a képek azon nyelvének segítségével, mely szavak nélküli, de mégis kimeríthetetlen. Ezek közül bizonyára a legmagasztosabb (és egyidejűleg az összes többinél jobban hallgatásra kényszerítő) az az ezoterikus sorsmítosz, melyet így lehetne elnevezni: „Péter és János”.

Péter alakjának vizsgálatakor érintettük azt a misztériumdrámát, melyet úgy lehetne nevezni, hogy „Péter Júdás és János között”. Ebből lassan bontakozik ki „Péter és János” drámája, úgyhogy ismét azoktól a képektől rugaszkodunk el, melyek a sorsok játékára mutatnak, amely a három tanítvány között bontakozik ki. János Evangéliumában az eucharisztia szentségének motívuma háromszor mutatkozik meg:

1. az 5000-ek megvendégelésekor (6. fejezet)
2. az Utolsó vacsoránál (13. fejezet)
3. a Feltámadottal való közös étkezésnél a tengerparton (21. fejezet).

Mindegyik alkalommal e dráma soron következő jelenete játszódik egy szakramentális háttér előtt: az első esetben Péternek Júdáshoz való közelségét látjuk, a másodikban a Júdás és János közötti helyzete mutatkozik meg, a harmadikban pedig a Jánoshoz való közelsége.

Az 5000-ek megvendégelése után Péter vallomást tesz: „Te vagy a Krisztus, az élő Istennek fia”. Jézus figyelmeztetéssel válaszol: „Nem én választottalak-é ki titeket, a tizenkettőt? és egy közületek ördög”. És az Evangélium tovább folytatja: „Értette pedig Júdás Iskariótest, Simon fiát, mert ez akarta őt elárulni, noha egy volt a tizenkettő közül” (Jn 6, 69-71). Krisztus, Júdásra mutatva figyelmezteti Pétert, de ő Krisztus megvallásától mégis lecsúszik a megtagadásáig.

Az Utolsó vacsoránál Krisztus ezt mondja: „egy ti közületek elárul engem”. Péter meg akarja tudni, kire gondol. A Jézus által szeretett tanítványon keresztül, aki az Úr mellére hajolt, felteszi a kérdést: „Uram, ki az?” (Jn 13,21-26). Jánoson keresztül Péter részesévé válik Júdás leleplezésének – ez egy óriási, irgalommal teli figyelmeztetés. Ugyanakkor Péter, aki Júdás és János között középen áll, még nem megy át János oldalára. Meg kell még tapasztalnia a Gecsemáné éjszakáját és a megtagadás éjszakáját.

A Feltámadottal való tengerparti étkezés előtt az éjszakai halászatról visszatérő tanítványok egy fénylő alakot látnak: „Szóla azért az a tanítvány, akit Jézus szeret vala, Péternek: Az Úr van ott!” (Jn 21,7). Péter a Jánoshoz való közelségének köszönhetően látja a Feltámadottat. Aztán Krisztus olyan szavakat mond Péternek, melyek kijelölik számára a rá váró feladatot: „Kövess engem!”, és ekkor Péter szétnéz és meglátja Jánost, és mivel érthetetlen számára, hogy Krisztus követésének feladata miért nem Jánosra hárult, hanem őrá, megkérdezi: „Uram, hát vele mi lesz? (Jn 21,19-21). Most Péter annyira eltávolodott Júdástól János irányába, hogy megkaphatja az apostoli feladatot. Az egész felett egy misztérium dominál, nyitva hagyva az Evangélium végén a kérdést: „Péter és János?”

A krisztusi tanítványok sorsa lehetővé teszi, hogy Péter áttörjön Júdástól, a démoni szomszédságból Jánoshoz, az angyali szomszédsághoz. Ezzel a három tanítvány (Júdás, Péter és János) drámája kettőjük, Péter és János drámájává emelkedik. A Jeruzsálembé való bevonulás a két tanítvány drámájának jelentős prológusa. Habár az Evangélium név szerint senkit sem nevez meg, látjuk, hogy Péter és János vezeti elő a szamarat és a számárcsikót, aztán pedig elkészítik a páska-vacsorát¹⁴⁰.

A két következő jelenetet még mindig Júdás rájuk vetülő árnyéka homályosítja. Az első a húsvéti asztalnál játszódik, amikor Péter Jánoson keresztül kérdezi Krisztust az árulóról. A második pedig – a titokzatos epizód, amikor a Júdás által elkapott Krisztust két alak követi. János eléri, hogy Pétert beengedjék a palota udvarába.

Mostantól olyan jeleneteket látunk (ezekről János Evangéliuma számol be), melyek kizárólag azt ábrázolják, ami Péter és János között zajlik. Először is a húsvét reggelének epizódja: Péter és János együtt futnak a sírhoz. A másikat pedig a Feltámadott jelenlétében, aki a tenger partján jelenik meg és megadja az apostoli feladatot, itt Péter és János között sorshordozó erők nagy jelentőségű játéka zajlik.

Így fejeződik be János Evangéliuma. Péter és János drámája azonban tovább is folytatódik, már az Evangéliumokon túl – az Apostolok Cselekedeteiben. Éppen itt válik pontosan érthetővé a bibliai könyvek sorrendjének értelme. Irodalmi nézőpontból kiindulva jogos lenne megkérdezni: az Apostolok cselekedete miért nem közvetlenül Lukács Evangéliuma után jön, hiszen ugyanaz a szerzőjük? De a szellemi szintek követésének szemszögéből az Apostolok Cselekedetei ott kezdődik, ahol János Evangéliuma, és ezzel együtt a négy Evangélium befejeződik. Az Apostolok Cselekedeteinek első részében három epizódot látunk Péter és János részvételével: a sánta meggyógyítása Péter és János által a jeruzsálemi templom kapujában (3. fejezet), Péter és János elfogatása és kiszabadulása (4. fejezet), Péter és János Simon varázslóval (8. fejezet).

Gecsemáné előtt

1. Péter és János előkészíti a jeruzsálemi bevonulást
2. Péter és János előkészíti az Utolsó vacsorát.
3. az Utolsó vacsorán Péter Júdásról kérdezi Jánost

Gecsemáné és Pünkösöd között

4. János eléri, hogy Pétert beengedjék a főpap palotájába
5. Péter és János az üres sírhoz fut
6. A halfogás után Jézus lehetővé teszi, hogy Péter felismerje Krisztust

¹⁴⁰ Lukács azonban megnevezi Pétert és Jánost (Lk 22,8), de a számárról és számárcsikóról szóló epizódban nála sem nyilatkoznak meg a nevek.

7. Krisztus kapcsolatot létesít Péter és János között az apostoli feladat kitűzése előtt

Pünkösd után

8. a szánta meggyógyítása a templomkapu előtt

9. Pétert és Jánost a Szanhedrin szabadon engedi

10. Péter és János Simon varázslóval

Péter és János az üres sírnál

Megfigyelve, hogyan áramlik János angyali hatása Péter és János drámájának jelenetsorába, látjuk, hogy az Illés-János lényé által leírt sas-körök ismét tágulnak. Mivel János és Péter tanítványok között kapcsolat épül ki, Péter (és Péteren keresztül pedig az összes tanítvány, s egyáltalán a Földön élő összes ember) hozzáférést nyer az Úr őrző, irányító angyalához. A keresztény templom a Péter-szikla alapjára épül– János angyalának védő és kegyelemmel megajándékozó szárnyainak árnya alatt.

Igyekvő léptekkel haladunk képről képre, hiszen csak a szemlélő tekintet számára – amikor az ész és a szív egyesül – nyílik meg az, amivel az Evangélium (szellemi eseményekként) megelevenedik, míg a pusztán racionális értés számára mindez képtelenség.

Elsőként két jelenet tárulkozik fel számunkra, melyben mindkét tanítvány részt vesz: az, ahogy Péter és János bejut a *főpapi palota* udvarába, és ahogyan leereszkednek az *üres sírboltba*.

Az első epizódban János az, aki biztosítja a bejutást Péter számára, míg a második esetben valami ellentétes dolog történik: habár ennél a közös futásnál János hamarabb ér a sírhoz, mégsem lép be, Péter az, aki leereszkedik a sírba, amikor végül odaér, és csak őt követve lép be János.

Erről a két jelenetről még sokáig lehetne gondolkodni, különösen a másodikról. Most csak egy oldalról fogjuk ezeket megvizsgálni. A két tanítvány segíti egymást: először János segít Péternek, aztán pedig Péter Jánosnak. A főpap palotája egy szent terület. Oda nem léphet be akárki, különösen a Nagytanács ülése alatt. Oda bejutni ugyanazt jelenti, mint felemelkedni a föld feletti szférákba. Függetlenül attól, hogy János tanítvány a külső történelem szempontjából milyen közvetlen viszonyban állt (a János Evangélium 18,16-ban közölteknek megfelelően) a papsággal és a főpapok testületével, érthető, hogy szellemi szemszögből nézve, lelki tudatállapotának köszönhetően joga van bejutni oda, ami a felsőbb életszférákkal áll kapcsolatban – és ilyen bejutást mások számára is lehetővé tud tenni. Péter teljesen a földben gyökerezik. A föld elem tompasága (szikla) fogva tartja őt, mivel nem emelkedett fel a szellemhez. János által lehetőséget kap, hogy áthatoljon annak a térnek a küszöbén, melynek sorshordozó jelentősége van: Krisztus a Nagytanács előtt. Elveti-e Péter a földbe való süppedés tompaságát, felébred-e annak szellemi felismerésére, aminek most a tanúja lehet? Valami éppen ellentétes következik: tudata teljesen a semmibe merül. Ismét összeomlik a túlterheltség alatt. János, biztosítva Péternek a bejutást, csupán a megtagadás helyszínére vezette őt. Péter tudata erőtlenül a földre ereszkedik. Még nem képes oda felemelkedni, ahol János tudata él, és ahová a „másik tanítvány” segíteni akar neki bejutni.

Húsvét reggel, amikor még sötét volt, a meglepődött Mária Magdaléna látja, hogy a sír előtti kő el van gördítve. Sietve értesíti erről Pétert és Jánost. Azok ketten odaszaladnak a sírhoz. János ér oda előbb,

látja az üres sír sötétségét, és nem ért semmit. Amikor Péter odaér, ő rögtön leereszkedik. Most János, a „másik tanítvány” is követi őt, és itt az Evangélium hozzáteszi, hogy „látott és hitt”.

Ezt az eseményt nem könnyű megérteni, ha nem vesszük számításba azt a tudatállapotot, amelyben a tanítványok lelke volt. Péter tompán igyekszik valamit megérteni, János szelleme pedig éber és testtől szabad. Ilyen tudatállapotban szólal meg lelkükben a Húsvéti üzenet első visszhangja. És itt azt a jelentős részletet fedezhetjük fel, hogy Péter az ő földi tompa tudatával hamarabb meg tudja érteni az „üres sírt”, mint János a maga szellemi éberségében. Péterben van valami, ami őt rokonná teszi őt az üres sírral. Az üres sír tisztán anyagi tény. Egyelőre még nem volt képes meglátni a feltámadott Krisztust, ugyanakkor a Feltámadás ellentétes oldalán, az üres sírnál bizonyos fokig meglátja önmagát.

János szellemileg látón élte meg mindazt, ami a gecsemáni eseményeket követte, beleértve a Keresztet is. Ugyanakkor, testéből kihúzódott állapotban lévén, mindent úgymond angyali tudatszintről él át, amely számára mindenekelőtt csak a szellemi szint látható. János a Golgota szentségét úgymond „gnosztikus” módon élte át. A szellemi események számára világosak, mint az Isteni nap, de azt, ami a testi világban zajlik, lepel takarja.

Ezzel kapcsolatban rendelkezésünkre áll a „János apostol cselekedetei”¹⁴¹ c. apokrif, amely az ősi kereszténység idejének gyönyörű és fontos dokumentuma. Mellesleg ezt a tanúságtételt is csak azoknak az összefüggéseknek köszönhetően tudjuk megérteni, melyekről már szó volt. Ezek nélkül ez a mű is csak azoknak a malmára hajtja a vizet, akik tagadják a Földet és a gnózis testét, akik sehogy sem tudnak eljutni Krisztus kereszthalála földi eseményének teljességéhez. A görög eredetiben János először azt a hatalmas kultikus körtánc-éneket adja át, melyet Krisztus a tanítványokkal felváltva énekel azelőtt, hogy megjelennek a katonák és ráteszik a kezüket. „És ezt a táncot táncolva... az Úr velünk együtt kivonult, mi pedig szétszéledtünk, tévelyedetten és ijedten. Láttam, hogyan szenvedett, ugyanakkor nem maradtam mellette a szenvedéseiben, hanem az Olajfák hegyére menekültem, hangosan siránkozva azon, ami történt. És amikor a Kereszten a hatodik órában felkiáltott, hogy »Bevégeztetett!«, akkor az egész Földön sötétség lett”. János a továbbiakban Krisztus jelenését ábrázolja a barlangban: „És az Úr előttem állt a barlang közepén, fénnel betöltve azt, és ezt mondta: »János! A tömeg számára, akik ott lent, Jeruzsálemben vannak, keresztre lettem feszítve, dárdával és bottal szurkáltak át engem, kiittam az ecetet és az epét. De néked ezt mondom: megígértem néked, hogy felemelkedsz erre a hegyre, és meghallod azt, amit a tanítványnak a tanítótól meg kell tanulnia, hogy az ember – az Istentől van.« És ezekkel a szavakkal egy fényből kialakított Keresztre irányította a figyelmemet, és a Kereszt körül egy hatalmas, láthatólag ingatag tömegre ... A Kereszten pedig megláttam az Urat, akinek nem volt alakja, hanem inkább csak egy hang volt, ráadásul nem olyan, mint amihez hozzászoktunk, hanem egy édes és kegyelmet ígérő hang, az Isten igazi hangja volt, amely hozzám fordult.”. Aztán olyan szavak következnek, melyek János számára feltárják a fény-Kereszt és az ő saját igazi szenvedéseinek titkát. Aztán zsoltárra emlékeztető, titkokkal teli szavakkal ez következik: „Úgyhogy semmit sem szenvedtem el azokból, amit rólam mondanak... Azt hallottad, hogy szenvedtem, de én nem szenvedtem. Azt hallottad, hogy nem szenvedtem, de mégis szenvedek. Megostoroztak engem, de az ütések nem értek el, felakasztottak engem, de nem lógtam ... Gondolatok rólam, mint a Logosz felmagasztalásáról, a Logosz megostorozásáról, a Logosz megsebzéséről, a Logosz szenvedéseiről, a Logosz haláláról ...”*

¹⁴¹ Egy rövid részlet megtalálható az interneten orosz fordításban (http://khazarzar.skeptik.net/books/a_joann.htm, az idézet ez alapján: „Az egyetemes zsinatok cselekedetei”, Kazany, 1887–1891, VII. kötet). Egy teljesen más változat (szír nyelvről fordítva): <http://www.biblicalstudies.ru/Books/Mesher10.html>.

* Az idézet innen való: Wolfgang Schultz: Dokumente der Gnosis S. 207-210; Acta Johannis (János cselekedetei) németül itt is megtalálhatók: Hennecke: Apokryphe Schriften des Neuen Testamentes, Tübingen 1904 és 1968, Bd. 2, 157.

Az ilyen gnosztikus dokumentumokat ma többnyire el szokták utasítani, a gnóvizist pedig eretnekségnek tartják. Pedig a gnóvizis egy gazdag, a megismerés érzékfeletti forrásaiból táplálkozó szellemi élet, amelynek mindössze annyi a gyengesége, hogy általa az ég ismertebb volt, mint a Föld. Tehát tisztában volt úgy az események szellemi oldalával, mint Krisztus lényének szellemi oldalával is, míg a szentség anyagi-történelmi megtestesülését illetően tévedett.

Gecsemáné után János tanítvány, akárcsak Péter, a tudat egyoldalúságába esett, de annak másik végletébe. Az idézett apokrif dokumentumon keresztül a golgotai események szellemi oldalának általa érzékfeletti módon történő felfogása bukkan elő. Jánost a Golgota szentségének még földi oldalához is, ezzel együtt pedig lényegében Krisztus halálának teljes megértéséhez el kell juttatni. Éppen ezt a szolgálatot teszi neki Péter az üres sírnál. János itt a saját „gnóvizisához” még „pistis”-t, hitet¹⁴² is hozzátesz: „látott és hitt”. Péter által János ismét a Földre ér. Követve Pétert a sírhoz, a testtől megszabadult szelleme úgymond ismét teljes értékű kapcsolatot létesít a földi testtel. Úgyhogy Krisztus Feltámadását most képes a *Földet* átváltoztató eseményként, a romlandó-földi test romolhatatlan-égi testté változtatásaként felfogni.

Annak ellenére, hogy János az a tanítvány, akit az Úr szeretett és aki az Utolsó vacsorán Jézus mellére hajolt, Péter nélkül nem juthatott volna Krisztus tettének teljes és végső megértéséhez. Másrészt Péter János nélkül – szintén senki. Péter és János – egy és oszthatatlan.

Péter szövetségben Jánossal

Látjuk, hogyan kezd a János-evangélium utolsó fejezetében Péter és János sorsa egymással összefonódni. A Feltámadott megjelenik a tanítványoknak a reggeli félhomályban a tenger partján. „Szóla azért az a tanítvány, akit Jézus szeret vala, Péternek: Az Úr van ott! Simon Péter azért, amikor hallja vala, hogy ott van az Úr, magára vevé az ingét (mert mezítelen vala), és beveté magát a tengerbe” (Jn 21,7). János rendelkezik Krisztus felismerésének képességével, és ezt megosztja Péterrel. Ez különösnek tűnhet, hiszen nemrég Péter volt az, aki felismerte: „Te vagy a Krisztus, az élő Istennek fia”. Az ezen események közötti időszakban azonban Péter átment a megtagadás éjszakáján, és lényének egy része még mindig ebben a tudati elsötétülésben él. Krisztus szellemi alakját csupán Jánoson keresztül ismeri fel. A „Csodák az Evangéliumban” c. fejezetben beszéltünk arról, hogy Péter felöltözése azt fejezi ki, hogy a lelki-szellemi tagjait a materiális test burkába helyezi. A Feltámadott előtt éppen János segít Péternek „magához térni”.

A tanítványoknak a Feltámadottal való szent étkezése után Krisztus háromszor – eltörölve a háromszoros megtagadást – kérdezi meg Pétert: „Szeretsz-e engem?” És a magasztos apostoli feladat Krisztus szavaival kezdődik: „Legeltesd az én bárányaimat”, „Őrizd az én juhaimat”. Ezután azonban Krisztus rejtélyes szavakat mond Péternek: „Bizony, bizony mondom néked, amikor ifjabb valál, felővezéd magadat, és oda mégy vala, ahova akarád; mikor pedig megöregszel, kinyújtod a te kezedet és

¹⁴² Hit – görög πίστις (pistis)

más övez fel téged, és oda visz, ahová nem akard” (Jn 21,18). Ki ez a „más”? A „felövezés” szavai ismét ahhoz a jelenethez irányítanak át bennünket, amikor Péter a halászatból való visszatéréskor felövezte és a vízbe vetette magát, hogy minél hamarabb csatlakozhasson a Feltámadotthoz a parton. Ki övezte fel akkor Pétert? Úgy tűnik, hogy szó szerint ő maga. Ugyanakkor ezt azért tette, mert János mondta neki: „Az Úr az”. Ha a felöveződés a szellemi-lelki princípium testet öltése, akkor itt valójában János övezte fel Pétert, segített neki a földi emberi létezés teljességét elérni. És a „másik”, aki majd felövezi és vezeti őt, ha megöregszik, – szellemi érzékeléssel nem megint a „másik tanítvány” irányába kell tekintenünk? Krisztus, ha kifejezhetjük így magunkat, Péternek adja János szellemét, mint egy szellemi segítőt. Péter rendelkezésére bocsátja annak az angyali lénynek egy részét, amely János felett lebeg.

Amikor Péter még csupán Péter volt, és semmi több, akkor oda ment, ahová akart. És hová akart menni? A természeti akarata mindig arra ösztönözte, hogy elkerülje a halált. Akarata a „nem-meghalásra” irányult. „Mentsen Isten, Uram! Nem eshetik ez meg te véled”. Karddal a kezében akar ellenállni azoknak, akik a halált hozzák. Amikor pedig Péter már nem csupán Péter, amikor a jánosi angyal vezetése alatt fog állni, akkor oda megy, ahová nem akar. Oda megy, ahová János akarata kívánja: az áldozati halálba. Keresztelő János ezt mondta: „Annak növekednie kell, nekem pedig alább szállanom”¹⁴³. János tanítvány a Krisztushoz való hűségéből fakadóan elfogadta a halált és befeküdt Lázár sírjába. Ezt fejezi ki a következő mondat is: „Ezt pedig azért monda, hogy jelentse, milyen halállal dicsőíti majd meg az Istent” (Jn 21,19). Ha pontosabban akarjuk lefordítani, az adott mondat hozzávetőleg így nézne ki: „Azért mondta ezt, hogy ábrázolja azt a képet, hogy Péter a halál által hogyan találja meg az isteni dicsőséghez vezető utat”.

Ezután következik a teljeskörű elhívás, Krisztus így fordul Péterhez: „Kövess engem!”. Megkezdődik a péteri kereszténység korszaka. A péteri kereszténység titka pedig a következő: lent, a Földön, a kereszténység hordozója a péteri ember. Fölötte, őt védve és inspirálva János szelleme, az Isten Angyala lebeg; Péter János szellemi vezetése alatt áll.

Péter körülnéz, és látja, hogy János mögötte jön, és megkérdezi: „Uram, ez pedig mint lészen?” (Jn 21,21). Ezt a kérdést át lehetne így is fogalmazni: „Jánosnak csak segítenie kell vagy saját feladatot is kapott?” Ezzel nem azt akarjuk mondani, hogy Péter a kérdését teljesen tudatosan tette fel, sőt azt sem, hogy képes volt e rejtélyes szavakat a „másikról” teljesen a tudatába emelni. Ugyanakkor a sors, amely ebben a pillanatban napvilágra került, számtalan perspektívával rendelkezett: itt kapta meg alapját az egész emberiség jövője. És Péter olyan választ kap, amely azt jelenti, hogy amikor Krisztus ismét megjelenik, János egy különleges feladatot fog kapni. Amikor elkezdődik Krisztus második eljövetele, a jánosi kereszténység az angyali magasságaiból a Földre ereszkedik. A péteri kereszténység elveszíti az angyali vezetést és befejeződik, még akkor is, ha látszólag tovább folytatja létezését.

A bibliai jeleneteknek alighanem Raffaello kartonjai a leggrandiózusabb festészeti ábrázolásai Londonban, a „Victoria and Albert Museum”-ban. Az ezek alapján készült gobelinek – azok is, melyek Rómában, a Vatikánban vannak, és azok is, amelyek korábban Berlinben és Drezdában voltak, még távolról sem képesek átadni a színek és alakok jánosi áttetszőségét és átszellemiesedtségét, ami a londoni képek jellemzője. Az egyik festményen látható az apostoli feladat, melyet a Feltámadott Péternek ad János jelenlétében. Egy másikon az Apostolok Cselekedetei 3. fejezetének egy jelenetét látjuk, amikor az Evangélium végén létrejövő kettős megnyilvánítja magát a világnak: „Péter és János pedig együtt

¹⁴³ Jn 3,30

mennek vala fel a templomba...És hoznak vala egy embert, ki az ő anyjának méhétől fogva sánta vala, kit minden nap le szoktak tenni a templom kapujánál, melyet Ékesnek neveznek, hogy kérjen alamizsnát azoktól, akik bemennek a templomba. Ez mikor látta, hogy Péter és János a templomba akarnak bemenni, kéré ő tőlük alamizsnát. Péter pedig mikor szemeit reá vetette Jánossal egyben, monda: Nézz mi reánk!”. Ahelyett, hogy pénzt adna a nyomoréknak, Péter meggyógyítja őt, a jobb kezénél fogva és a lábára állítva¹⁴⁴.

Péter hozzáfordul és megfogja a kezénél. János csupán hallgatva van jelen. És mégis, Péter a gyógyítást csak annak köszönhetően tudja véghez vinni, hogy kapcsolatban áll Jánossal. Ez a jelenet – a Jeruzsálemi templom történetének grandiózus lezárása. Úgy kell elképzelnünk ezt a jelenetet, mint ami a Templom kapuját képező két oszlop, Jákin és Boáz¹⁴⁵ árnya alatt zajlik. Hiram építómester ezzel a két oszloppal az egész emberiséget érintő mély titkokat fejezett ki. Most itt egy másik oszlop-párt, két embert látunk: Jánost és Pétert, akik Krisztus Templomának bejárati kapuit képezik, és nem kevésbé mély egyetemes emberi titkokat testesítenek meg magukban, mint a már halálraítélt oszlopokat a Templom előtt. A nyomorék ember nem-e ennek a széteső régi világnak a képviselője? Jánossal szövetségben Péter meggyógyítja a nyomorékot – nem utolsó sorban önmagában. Jánossal szövetségben a világ legnagyobb fejlődésének hordozója. De a péteri egyház mindig szövetségben fog-e állni Jánossal, a nyomorékságot változatlanul előre-mozgássá alakítva?

János és Péter prédikál. Ez azt jelenti, hogy Péter beszél, ugyanakkor János mindig körülötte áll. A főpapok tanácsa számon kéri kettőjüket, arra készülnek, hogy eltiltsák őket a prédikálástól, börtönbe akarják őket vetni. Ugyanakkor az a hatalmas benyomás, melyet ők ketten, és elsősorban János tesz, a Főtanácsot arra készíti, hogy szabadon engedje őket. (ApCsel 4.fejezet). Az újnak a vezetői egyre nagyobb mértékben kiválnak minden régeből. Péter-szikla, a régi hordozója, Jánossal szövetségben megerősödik az új számára.

Péter és János kiszabadulásának jelene csak később, Péternek a börtönből való kiszabadulásakor ér teljesen véget. Péter két ór között alszik. „És íme, az Úr angyala megjelent, és világosság támadt a cellában.” Az angyal hívására Péter felkel, lehullanak róla a láncok. „És monda néki az angyal: Övezd fel magadat, és kösd fel saruidat...és kövess engem!”. Az angyal kivezeti őt a börtönből (12. fejezet). Ezt a jelenetet Raffaello Rómában a Vatikánban, a Stanzák falára festette meg, Péter mellett ekkor már nincsen János. Ugyanakkor az, aki megjelenik neki, az János angyala, az Úr Angyala. Ő az, aki most felövezi Pétert. És akárhogyan is zajlott a kiszabadítás, ha távolabbról nézzük, akkor ez belül Péter jánosi sorsához tartozik. A külső a belső kifejeződése. Az angyal segítségével, aki Jánosnak is az angyala, Péter a testtől megszabadult tudatot érleli itt meg, melyet Krisztus Feltámadása előtt nem volt képes elérni. A régi világ sziklabörtöne, amely az ember anyagi testében teszi ismertté önmagát, most szabadon engedi őt.

¹⁴⁴ Senkit ne zavarjon, hogy Péter a képen a nyomorékot bal kezénél fogja meg: a karton gobelin-sablonnak készült, ezért tükrözött módon ábrázolt. Lásd erről részletesebben: Heinrich Wölfflin: Bevezetés az itáliai Reneszánszba. M. 2004, 149-150.o. (Raffaello kartonjairól általában 139-150.o.). Uo. (lásd az illusztrációk jegyzékét) megismerkedhetünk a kartonoknak és metszeteknek a hazai kiadványokban meglehetősen ritka színes és fekete-fehér reprodukcióival.

¹⁴⁵ Lásd 1Kir 7,15-től. Az oszlopokról bővebben a következő esszében lesz szó, valamint a „A nemzetségtábla titkai” című esszé Ruth-szakaszában. A „Jákin” jelentése „ő alapít”; a „Boáz” jelentésével kapcsolatban a bibliatudományban csak találgatások vannak. Rudolf Steiner (GA 169, S. 66) a következőképpen értelmezi a „Boáz”-t: „Das, was ich bisher in mir gesucht habe, die Stärke, die werde ich ausgegossen finden über die ganze Welt, in ihr werde ich leben” (Az, amit korábban magamban kerestem, mégpedig az erőt, melyet most az egész világra szétáradva látok, és abban fogok élni). Ezenkívül Boáz Dávid dédapjának a neve (lásd a „A nemzetségtábla titkai” című esszé „Jézus nemzetségtáblájának asszonyai” című szakaszát).

Péter és János még egyszer megmutatkozik az emberek előtt egy fontos jelenetben. Fülöp apostol Szamáriában hirdeti az Evangéliumot, azon a területen, ahol az izraeli istenhit a babiloni istenkultusszal keveredett, és ott visszhangra talál. Simon mágus, a hatalmas varázsló is megkeresztelkedik. Most Szamáriába utazik Péter is Jánossal, és kézrátét útján sok embernek átadják itt a Szent Szellemet. Simon mágus irigyen nézi ezt, és pénzt ajánl azért, hogy a kézrátét erejét ő is megkapja. Péter igen energetikusan elutasítja Simon mágus szentelen követelőzését. János csendben áll mellette, és mégis nélküle Péternek nem sikerült volna megtenni azt, amit megtett.

Ettől kezdve az egyháztörténelemben a szellemi javak pénzért történő árusítását és a szellemi javak elvilágiasítását „szimóniának” fogják nevezni – Simon mágus neve után. Simon mágus Simon Péter ellentéte. Bizonyos mértékig az ő sötét hasonmása. Nemcsak arról van szó, hogy a legenda szerint később Simon Péternek Pállal együtt kellett harcolnia Simon mágus ellen Néró jelenlétében. Akkor a Péter által megátkozott Simon mágus a földre zuhant a mágikus levegőbe emelkedési trükkjeinek végrehajtása közben. Nem, a szimónia tévelygése lényegében magáé Péteré. Hiszen Péter egyházának története nincsen teli a szimónia bűnével? Vajon a péteri kereszténységben a vallás és a politika, az egyház és az állam szörnyű összenövése okán nem-e a szimónia bűnös felvirágzása jelenik meg? A Jánossal való szövetségben Simon Péter képes ellenállni a másik, a sötét Simonnak. Amíg a Jánossal való szövetség tartott, a péteri kereszténység meg tudta őrizni *szellemiségét*. Egyedül maradván, Péternek elkerülhetetlenül Simon mágus áldozatává kellett válnia.

Így lép ki Péter és János drámája a világtörténelembe. János segítségével Péter meggyógyítja a nyomorékot, megszabadul a régi világ sötétségéből, és neki köszönhetően ellenáll annak a kísértésnek, hogy a szellemi javakat anyagiakért elárulja.